

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Versterking Lekdijk traject Jaarsveld–Vreeswijk

Tussentijds toetsingsadvies over het milieueffectrapport

1 september 2022 / projectnummer: 3333

35 JAAR

onafhankelijk en deskundig advies

1 Advies in het kort

Het hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) wil de Lekdijk aan de noordzijde tussen Jaarsveld en Vreeswijk (gemeente Nieuwegein) versterken, omdat de dijk niet voldoet aan de huidige veiligheidsnorm. Voor het besluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld, waarbij onderscheid wordt gemaakt in twee fasen. In de eerste fase wordt een keuze gemaakt voor een voorkeursalternatief¹, dat in de tweede fase gedetailleerd wordt uitgewerkt. De Provincie Utrecht heeft de Commissie gevraagd te adviseren over het 'MER deel 1', dat is opgesteld voor de keuze van het voorkeursalternatief.

Wat blijkt uit het MER deel 1?

Uit het MER blijkt dat de dijk niet veilig genoeg is, omdat delen van de dijk aan de landzijde kunnen afschuiven (macrostabiliteit binnenwaarts) en omdat er water onder de dijk door kan gaan stromen, daarbij grond meeneemt en zodoende de dijk verzwakt (piping). Het MER deel 1 vergelijkt voor het oplossen van de veiligheidsproblemen twee principeoplossingen:

- Alternatief 1 'Krachtig behouden' gaat vooral uit van schermconstructies in en onder de dijk. Hierbij wordt de dijk niet (veel) breder.
- Alternatief 2 'Robuust verbeteren' bestaat uit een combinatie van schermconstructies en aanleg van bermen langs de dijk, waardoor de dijk als geheel breder wordt.

Alternatief 1 scoort minder gunstig op de grondwaterstanden en op duurzaamheid (materiaalgebruik). Door het ruimtebeslag heeft alternatief 2 meer negatieve effecten voor landschap, cultuurhistorie, ruimtelijke kwaliteit, waterhuishouding en bodem (grondverzet). Uit deze twee oplossingen is een voorkeursalternatief (VKA) samengesteld. Dit wordt in de planuitwerkingsfase en het bijbehorende MER deel 2 verder uitgewerkt. In deze fase zal ook aandacht worden besteed aan (de effecten van) meekoppelkansen op het gebied van recreatie, natuur, erfgoed en beheer.

Wat is het advies van de Commissie?

Het MER is goed leesbaar en helder van structuur en bevat verhelderend kaartmateriaal en andere illustraties. De interactieve webversie van het MER en de Nota VKA biedt de mogelijkheid om in te zoomen op locaties langs het dijktraject.

De Commissie is van oordeel dat het MER deel 1 voldoende informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de basiskeuze tussen alternatief 1 en 2. Voor verdere keuzes in de planuitwerkingsfase is nog veel informatie nodig. De Commissie constateert dat de risico's op negatieve milieueffecten en het benutten van kansen voor optimalisatie, vooral afhangt van de uitwerking in het MER deel 2. Het gaat daarbij met name om de volgende aspecten:

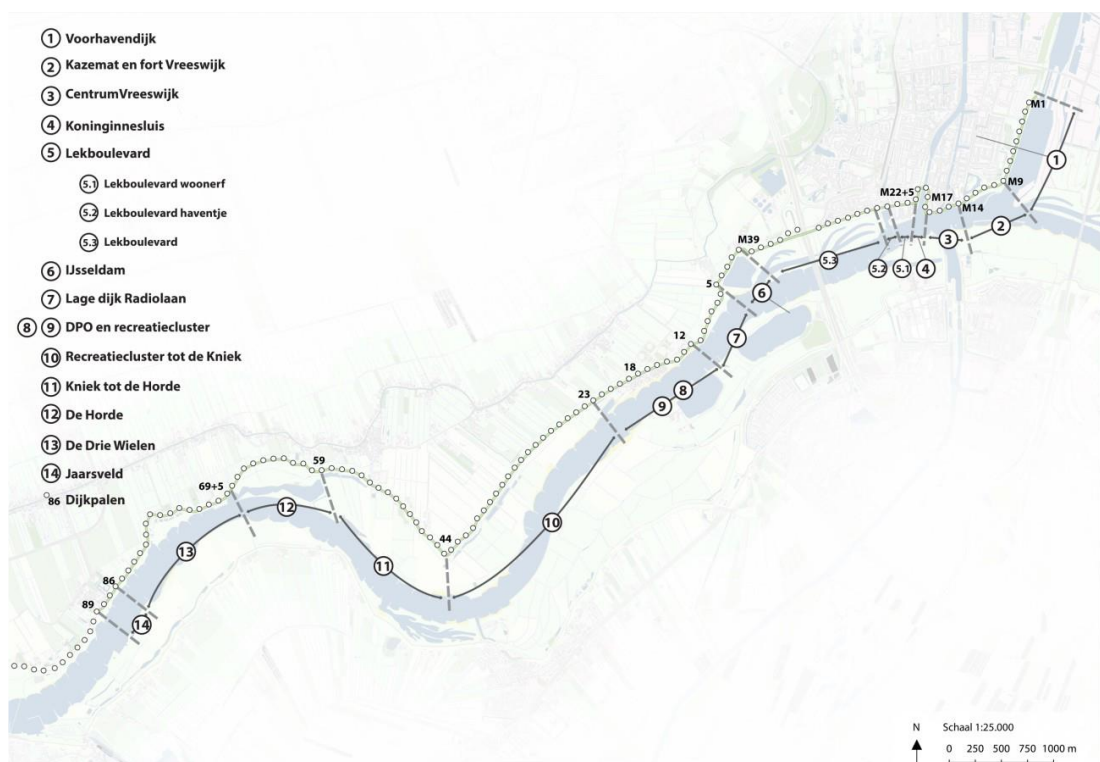
- **Ambities Sterke Lekdijk.** Behalve de waterveiligheid hebben andere ambities voor het project Sterke Lekdijk, vooral op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, natuur en recreatie, geen (herkenbare) rol gespeeld bij de ontwikkeling van de alternatieven. Het MER stelt dat deze ambities in deel 2 van het MER worden uitgewerkt in de vorm van meekoppelkansen. Het MER deel 2 moet duidelijk maken wat hiervan de (positieve en

¹ De keuze van het voorkeursalternatief wordt vastgelegd in de 'Nota voorkeursalternatief', die tezamen met het MER deel 1 is gepubliceerd (eindversie, 11 juli 2022).

negatieve) effecten zijn en in hoeverre de genoemde ambities gerealiseerd zullen worden.

- **Samenstelling VKA en varianten.** Het voorkeursalternatief is samengesteld uit de beide 'kansrijke alternatieven', maar de afwegingen die hierbij zijn gemaakt zijn niet goed uit het MER deel 1 en de Nota VKA te herleiden. Dat komt omdat in het MER verschillende scores bij elkaar zijn opgeteld en omdat voor het VKA een ander afweegkader is gebruikt dan in het MER. Het is van belang dat in het MER deel 2 een meer gedetailleerde beschrijving van onderzochte varianten, gemaakte afwegingen en de effecten daarvan worden opgenomen.
- **Beoordeling effecten.** Voor de meeste aspecten zijn de effecten op hoofdlijnen onderzocht en heeft beoordeling vooral plaatsgevonden op het niveau van het gehele dijktraject. Bij deze beoordeling lijkt vooral het ruimtebeslag een grote rol te hebben gespeeld. Specifieke kansen en risico's voor lokale waarden en karakteristieken (waaronder natuurwaarden, werelderfgoed en archeologische waarden) komen daardoor nog weinig tot uitdrukking. Voor het MER deel 2 is een eenduidige onderbouwing van de beoordelingsmethodiek van belang, zodat lokale karakteristieken en verschillen duidelijk worden en mee kunnen wegen bij de uitwerking van het ontwerp.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij aanbevelingen voor het MER deel 2 en de te maken afwegingen in de planuitwerkingsfase.

Figuur 1: deeltrajecten van de dijkversterking Jaarsveld-Vreeswijk (Bron: Nota VKA).

Achtergrond

De dijkversterking Jaarsveld-Vreeswijk (JAV) is onderdeel van het project Sterke Lekdijk, dat betrekking heeft op de noordelijke Lekdijk tussen Amerongen en Schoonhoven. Dit 55 kilometer lange traject is onderverdeeld in zeven dijktrajecten waarvoor aparte besluiten worden genomen. Voor de dijkversterking Jaarsveld-Vreeswijk wordt door HDSR een Projectplan Waterwet opgesteld of – afhankelijk van de planning en de invoering van de Omgevingswet – een projectbesluit. Dit

projectplan/projectbesluit moet worden goedgekeurd door het College van Gedeputeerde Staten (GS) van de Provincie Utrecht. Voor de goedkeuring van dit besluit wordt op grond van het Besluit milieueffectrapportage (categorie D3.2., wijziging van een primaire waterkering) een m.e.r.-procedure doorlopen.

Voor de besluitvorming wordt – zoals voor alle projecten die onderdeel vormen van het hoogwaterbeschermingsprogramma – het MIRT-spelregelkader gevolgd.² De m.e.r.-procedure maakt onderdeel uit van de verkenningfase en de planuitwerkingsfase. Binnen deze fasen vindt op verschillende momenten besluitvorming plaats. Aan het einde van de verkenningfase wordt de keuze voor het Voorkeursalternatief (VKA) bekrachtigd in een Nota VKA, die zal worden vastgesteld door het Algemeen Bestuur van HDSR. Dit advies heeft betrekking op het besluit over de Nota VKA. Het VKA wordt in de planuitwerkingsfase verder uitgewerkt, waarna het projectplan of projectbesluit wordt opgesteld en goedgekeurd.

Waarom een advies?

De provincie Utrecht heeft de Commissie gevraagd om advies over het MER deel 1, ten behoeve van de keuze van het voorkeursalternatief. De onafhankelijke Commissie m.e.r. is bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. De Commissie schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht – besluit over de goedkeuring van het projectplan of projectbesluit.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door nummer 3333 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij aanbevelingen voor de besluitvorming over het VKA en voor de planuitwerkingsfase, waarin het VKA verder wordt uitgewerkt.

2.1 Doelstellingen en meekoppelkansen

Waterveiligheid

De aanleiding voor het project Sterke Lekdijk is het feit dat de dijk niet meer voldoet aan de veiligheidsnorm. De veiligheidsopgave vormt daarmee logischerwijs een belangrijk uitgangspunt voor de selectie van 'kansrijke oplossingen'. Het MER en vooral de Nota VKA geven helder inzicht in het proces waarin de veiligheidsopgave is bepaald en aangescherpt. De veiligheidsopgave is na het opstellen van de drie kansrijke oplossingen (najaar 2021) veranderd op basis van nieuwe rekenresultaten voor het faalmechanisme piping. Door ook de remmende invloed van het (buitendijkse) voorland in de beschouwing mee te nemen en de

² MIRT staat voor Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport. Het MIRT bevat plannen en projecten waarin het Rijk samenwerkt met andere (regionale) overheden en partijen. Het MIRT–“spelregelkader” maakt onderscheid in een aantal vaste beslistmomenten: Startbeslissing, Verkenning, Voorkeursbeslissing, Planuitwerking, Projectbeslissing, Realisatiefase en Opleveringsbeslissing.

grondwaterstanden binnendijks beter in beeld te brengen is een groot deel van de eerder berekende pipingopgave vervallen.

Ambities programma Sterke Lekdijk

Het MER geeft aan dat bescherming tegen overstromingen de (hoofd)doelstelling van het project is en spreekt daarnaast (net als de Nota VKA) van meekoppelkansen. Deze hebben betrekking op recreatie, natuur, erfgoed en beheer. Daarnaast is aangegeven dat het waterschap zo veel mogelijk maatschappelijke meerwaarde wil realiseren, hoge duurzaamheidsambities heeft en ruimte wil bieden aan innovatie. Dit sluit aan bij de integrale aanpak van de deelprojecten voor de Sterke Lekdijk.³

De Nota VKA gaat uitgebreid in op de meekoppelkansen en verwijst naar 'sleutelplekken' waar deze extra zijn uitgelicht. In tabel 5.1 van de Nota VKA is aangegeven welke meekoppelkansen in het VKA worden meegenomen en welke niet. Het is niet altijd duidelijk welke rol ambities voor ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid (uitgewerkt in de Nota van uitgangspunten en het Ruimtelijke Kwaliteitskader) hierbij hebben gespeeld.

Meekoppelkansen die niet mee worden genomen zijn vooral maatregelen waarbij HDSR geen (mede-)initiatiefnemer is en waarvoor nog geen financiële middelen beschikbaar zijn.

Gegeven de genoemde ambities voor de Sterke Lekdijk beveelt de Commissie aan om in de planuitwerkingsfase constructief met andere partijen te verkennen welke meekoppelkansen – dan wel randvoorwaarden hiervoor – alsnog gerealiseerd kunnen worden.

Hoewel de Nota VKA aangeeft dat de in tabel 5.1 genoemde meekoppelkansen voor recreatie, natuur, erfgoed en beheer onlosmakelijk onderdeel vormen van het project, zijn de effecten hiervan niet in het MER beschreven en beoordeeld. Dat maakt dat het MER deel 1 de effecten van het voornemen nog niet volledig laat zien. De meekoppelkansen kunnen zowel positieve als negatieve effecten hebben. Ook is hiermee nog niet duidelijk in hoeverre de ambities voor ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid worden gerealiseerd.

De Commissie gaat ervan uit dat de effecten van de meekoppelkansen niet in het MER deel 1 zijn beschreven, omdat in deze fase van de procedure vooral een keuze wordt gemaakt tussen de principeoplossingen voor de dijkversterking.⁴ Deze keuze is niet bepalend voor de wijze waarop ambities voor ruimtelijke kwaliteit gerealiseerd kunnen worden en de effecten daarvan. De Commissie wijst erop dat het doorschuiven van de afweging over meekoppelkansen naar de planuitwerking weliswaar kansen biedt voor optimalisatie, maar ook een risico dat kansen gemist worden. Zo worden voor natuurontwikkeling in De Horde nu plannen ontwikkeld, waardoor kansen om extra maatregelen mee te nemen bij de dijkversterking tijdig betrokken moeten worden bij de afweging.

Aangezien in de Nota VKA is aangegeven dat de (geselecteerde) meekoppelkansen een onlosmakelijk onderdeel vormen van het VKA is het noodzakelijk de effecten hiervan wel

³ Een voordeel van de integrale aanpak – naast eenduidigheid – kan zijn dat aspecten die de schaal van het deelgebied overstijgen meer aandacht kunnen krijgen. Dit kan bijvoorbeeld gelden voor landschappelijke kenmerken, natuurwaarden en verkeer. Voor het project is dan ook een gezamenlijk ruimtelijk kwaliteitskader opgesteld, waarin kernkwaliteiten en ontwerpprincipes zijn vastgelegd. Ook is voor het gehele project een Strategische Nota van uitgangspunten vastgesteld en wordt door middel van een 'Bestuurlijke Tafel Sterke Lekdijk' en een onafhankelijk team Omgevingskwaliteit voorzien in een integrale visie en aanpak.

⁴ In het MER is aangegeven dat de meekoppelkansen niet zijn meegenomen in fase 1 omdat dit een vertekend beeld zou kunnen geven van de effecten: de (positieve) effecten van de meekoppelkansen zouden de beoordeling kunnen domineren.

integraal mee te nemen in het MER deel 2.⁵ Daarmee krijgen het bevoegd gezag en omwonenden alsnog het volledige inzicht in de positieve en negatieve effecten van het gehele project en de wijze waarop HDSR de ambities uit het programma Sterke Lekdijk in dit deeltraject vorm geeft. Zie ook de volgende paragrafen.

Beheeropgave

In de Nota VKA en het MER is aangegeven dat de dijkversterking mogelijk zal worden gecombineerd met maatregelen in het kader van de beheeropgave van HDSR. Onderdeel van deze beheeropgave is het realiseren van een beheerstrook van vijf meter breed aan beide zijden van de dijk. Ook het realiseren van taludverflauwing naar 1:3 is vooral wenselijk vanuit beheerogpunt.⁶

Aangezien de beheeropgave wordt gezien als een meekoppelkans zijn de effecten hiervan nog niet in het MER deel 1 opgenomen. De Commissie wijst erop, mede op basis van ervaringen bij andere deeltrajecten van het programma Sterke Lekdijk, dat de beheermaatregelen aanzienlijke negatieve effecten kunnen hebben, vooral voor het landschap. Het historische profiel van een smalle dijk wordt aangetast door taludverflauwing en de realisatie van beheerstroken kan effecten hebben op landschappelijke, archeologische en natuurwaarden. Dit is een aandachtspunt voor de planuitwerkingsfase en het MER deel 2.

2.2 Alternatieven en voorkeursalternatief

Alleen alternatieven voor waterveiligheid onderscheiden

Zoals eerder aangegeven zijn in het MER twee ‘kansrijke alternatieven’ onderzocht. Deze zijn via een aantal stappen tot stand gekomen. De selectie van de alternatieven is aan de hand van het MER niet eenvoudig te volgen. De veiligheidsopgave lijkt in deze fase leidend te zijn geweest voor de samenstelling van de alternatieven, de overige ambities van het programma Sterke Lekdijk hebben hierin geen (herkenbare) rol gespeeld.⁷

Gemaakte keuzes voorkeursalternatief moeilijk te volgen

Het VKA is samengesteld uit de kansrijke alternatieven. De keuzes die daarin (per deeltraject) gemaakt zijn, zijn niet in het MER beschreven. Dat maakt dat in de samenvatting – die vooral door bestuurders en belanghebbenden wordt gebruikt – en het MER zelf onduidelijk is hoe het VKA is opgebouwd en waarin dit afwijkt van de kansrijke alternatieven. De Nota VKA geeft hiervan wel een goed beeld. Uit de Nota VKA blijkt echter dat voor de samenstelling van het VKA een ander afweegkader is gehanteerd dan het beoordelingskader dat in het MER is gebruikt voor de vergelijking van de alternatieven. Dit maakt dat nog niet altijd goed te begrijpen is welke rol het MER deel 1 (c.q. het milieubelang) heeft gespeeld bij de samenstelling van het VKA.

⁵ De Commissie wijst erop dat het MER en de Nota VKA wat dit betreft niet een eenduidig beeld schetsen. In het MER is aangegeven dat besluitvorming over het wel of niet meenemen van meekoppelkansen “na besluitvorming door projectpartners” plaatsvindt. De Nota VKA geeft aan dat de meekoppelkansen uit tabel 5.1 een integraal onderdeel van het VKA zijn, wat suggereert dat het besluit hierover al is genomen.

⁶ Taludverflauwing kan op sommige plaatsen ook een bijdrage leveren aan de waterveiligheid, maar deze bijdrage is over het algemeen beperkt. De bijdrage aan de waterveiligheid is in het MER deel 1 (nog) niet gekwantificeerd.

⁷ Opvallend is bijvoorbeeld dat een eerder gedefinieerde kansrijke oplossing ‘natuurrijk versterken’ is afgefallen op basis van de gewijzigde veiligheidsopgave. Dit roept de vraag op welke rol ambities voor natuur (en ruimtelijke kwaliteit) nog in dit plan kunnen spelen.

Dit geldt bijvoorbeeld voor de aspecten landschap en cultuurhistorie. In de Nota VKA zijn de effecten daarop opgenomen in het onderdeel 'ruimtelijke kwaliteit'. Waarom het VKA op ruimtelijke kwaliteit vervolgens veel positiever scoort dan de andere alternatieven is onduidelijk. Ook is niet duidelijk welke keuze gemaakt is voor het talud van de dijk. Het MER gaat ervan uit dat de gehele dijk wordt voorzien van een talud van 1:3, zonder hiervoor alternatieven of varianten te onderscheiden. In de Nota VKA wordt echter gesproken over een 'gedetailleerd profiel', dat in het MER niet is beschreven. Dit suggereert dat wel voor een steiler en smaller profiel is gekozen. Met name voor het landschap is dit een relevante keuze, omdat hiermee het historische smalle dijkprofiel behouden kan blijven. Zie ook paragraaf 2.3.3.

Voor de toe te passen 'technische oplossingen' is nog geen keuze gemaakt.⁸ In het MER is aangegeven dat hiervoor in de planuitwerkingsfase verschillende opties onderzocht zullen worden. De Commissie merkt op dat de toepassing van kunststof schermen wordt opengehouden. De consequenties hiervan zijn een aandachtspunt voor de planuitwerking.⁹

Aandachtspunten voor de planuitwerkingsfase

Aangezien het VKA zich voornamelijk richt op de 'basiskeuze' voor waterveiligheid, beschouwt de Commissie de beschreven onduidelijkheid niet als essentiële informatie in het MER deel 1. De verdere uitwerking van het VKA biedt ruimte om afwegingen zoals het toe te passen talud en de technische oplossingen te maken en hiervoor varianten te onderzoeken. Zij constateert dat hiermee wel belangrijke afwegingen en onderzoek worden doorgeschoven naar de planuitwerkingsfase. Het is van belang dat in het MER deel 2 een meer gedetailleerde beschrijving van onderzochte varianten, gemaakte afwegingen en de effecten daarvan worden opgenomen.

2.3 Effecten

2.3.1 Effectbeoordeling algemeen

In het MER zijn de effecten van de alternatieven beoordeeld voor het gehele dijktraject. Dit geeft op hoofdlijnen aan op welke punten de alternatieven van elkaar verschillen. Het is niet goed na te gaan hoe deze totaalscores tot stand zijn gekomen. De schaalovergangen zijn niet gedefinieerd en meerdere scores zijn bij elkaar opgeteld om tot een totaalscore te komen. Met behulp van bijlage 1 van het MER is wel te zien hoe de effecten zijn beoordeeld per deeltraject (hiertoe is het dijktraject van 12,8 km verdeeld in 14 deeltrajecten). De basis voor het toekennen van een score is echter niet duidelijk. Het lijkt erop dat ruimtebeslag een belangrijke rol heeft gespeeld bij deze toekenning. Daarmee kunnen waardevolle elementen of objecten echter onderbelicht blijven.

De Commissie beveelt aan om in het MER deel 2 een eenduidige onderbouwing te geven van de beoordelingsmethodiek, zodat lokale karakteristieken en verschillen (per deeltraject) beter

⁸ Voor het oplossen van de piping problematiek wordt gedacht aan kunststof heavescherm of filteroplossingen (bijvoorbeeld Prolock Filter, Verticaal Zanddicht Geotextiel, Grof Zand Barrière). Bij macrostabiliteit binnenwaarts wordt gedacht aan verankerings technieken of 'mixed-in-place'. Stalen damwanden worden als terugvaloptie gezien.

⁹ Er zijn nog geen praktijkervaringen met de genoemde kunststof schermen. Bij het toepassen hiervan moet rekening worden gehouden met mogelijke onomkeerbare lange termijn effecten van het in de bodem brengen van een omvangrijke kunststof constructie en de onzekerheden daarbij.

tot uitdrukking komen en mee kunnen wegen bij de uitwerking van het ontwerp en de inrichting van het plangebied.

2.3.2 Natuur

De effecten op natuur zijn op hoofdlijnen onderzocht, om daarmee de verschillen tussen de alternatieven (principeoplossingen) in beeld te krijgen. De potentie van het gebied voor beschermde soorten is in beeld gebracht, maar voor een groot aantal soortgroepen is nog geen nader onderzoek gedaan. Verspreidingskaarten van waarnemingen zijn niet in het MER opgenomen. Daardoor kunnen de effecten nog niet in detail worden beoordeeld.

Ook de effecten op het Natuurnetwerk Nederland (NNN) zijn alleen globaal inzichtelijk gemaakt. Een gedeelte van het plangebied is onderdeel van het NNN. De dijkversterking kan leiden tot aantasting hiervan, maar deze effecten zijn nog nauwelijks beoordeeld. Wel laat het MER zien dat alternatief 2 iets negatiever scoort dan alternatief 1, doordat bij alternatief 2 tijdelijk vegetatie verdwijnt. Om de werkelijke effecten op het NNN te kunnen beoordelen is concreter inzicht nodig in de natuurdoelen voor het NNN-gebied en de wezenlijke kenmerken en waarden. Dit is ook van belang voor het uiteindelijke ontwerp en eventuele mitigerende maatregelen.

Een klein deel van het plangebied grenst aan het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek, het gebied de Horde. Op korte afstand ligt het Natura 2000-gebied Zouweboezem. In beide Natura 2000-gebieden zijn door stikstof overbelaste habitattypen aanwezig. De effecten op deze gebieden zijn slechts globaal in beeld gebracht. Vooral in de aanlegfase zijn er volgens de Commissie risico's op negatieve gevolgen, zowel door verstoring als door stikstofdepositie. Het MER stelt dat deze effecten pas in de planuitwerkingsfase onderzocht worden, omdat de alternatieven op dit aspect niet onderscheidend zouden zijn en omdat pas AERIUS-berekeningen uitgevoerd kunnen worden als bekend is welk materieel zal worden ingezet. De Commissie heeft hierbij de volgende opmerkingen:

- In deze redenatie wordt voorbijgegaan aan het feit dat voor alternatief 2 waarschijnlijk aanzienlijke hoeveelheden grond aangevoerd moeten worden. Dit blijkt onder andere uit de beoordeling op het aspect 'grondbalans/grondverzet', waarop de alternatieven wel onderscheidend zijn. Een kwalitatieve beoordeling op het aspect stikstofdepositie had tot dezelfde conclusie kunnen leiden.
- Het MER stelt dat gestreefd wordt naar 'emissieloos werken', waarmee de effecten van stikstofdepositie beperkt kunnen worden. De haalbaarheid van emissieloos werken is echter nog niet onderzocht. Op dit moment is de beschikbaarheid van emissieloos materieel nog beperkt.¹⁰

Uit het MER deel 2 moet blijken of de dijkversterking significante negatieve gevolgen heeft voor Natura 2000-gebieden. Wanneer sprake is van extra stikstofdepositie op overbelaste habitattypen (H6410 Blauwgraslanden in Zouweboezem en H1620 Stroomdalgraslanden Uiterwaarden Lek)¹¹, kunnen significante effecten op de instandhoudingsdoelen niet op voorhand worden uitgesloten. Indien dit het geval is zal een Passende beoordeling opgesteld

¹⁰ Bij de beoordeling van het aspect duurzaamheid is bijvoorbeeld uitgegaan van materieel dat diesel gebruikt.

¹¹ Vooral een (tijdelijke) toename van stikstofdepositie op blauwgraslanden in het Natura 2000-gebied Zouweboezem is daarbij van belang. In die graslanden worden op dit moment de kritische depositiewaarden ruimschoots overschreden (tot maximaal 450 mol N/ha/jaar op de kaart van de Aerijs-calculatormodule) en er lijkt weinig kans dat een dergelijke overschrijding de komende jaren wordt weggewerkt. Bovendien is er voor blauwgraslanden landelijk sprake van een sterk negatieve trend en is er voor de Zouweboezem een uitbreidingsopgave voor blauwgraslanden geformuleerd.

moeten worden. De Commissie adviseert om de eventuele Passende beoordeling op te nemen in het MER, zodat alle milieu-informatie over het project bij elkaar staat. Onderzoek in de Passende beoordeling of het zeker is dat het project de natuurlijke kenmerken van de genoemde gebieden niet aantast.

2.3.3 Landschap, cultuurhistorie, archeologie

Zoals eerder aangegeven zijn in het MER de effecten op landschap, cultuurhistorie en archeologie wel beoordeeld, maar is in het afweegkader voor het VKA het begrip ruimtelijke kwaliteit gehanteerd. Andersom zijn de zes uitgangspunten voor ruimtelijke kwaliteit, die in het Ruimtelijk Kwaliteitskader voor de Sterke Lekdijk zijn geformuleerd, niet expliciet in het MER terug te vinden.

Dit maakt dat lastig te herleiden is welke rol landschap, cultuurhistorie en archeologie én ruimtelijke kwaliteit hebben gespeeld bij de gemaakte afwegingen in het VKA. Ook blijft nog onduidelijk in hoeverre knelpunten voor ruimtelijke kwaliteit worden opgelost. Doordat scores voor deeltrajecten bij elkaar zijn opgeteld en ruimtebeslag een belangrijke factor lijkt te zijn bij de beoordeling, is niet uitgesloten dat effecten worden onderschat of over het hoofd worden gezien. De keuze voor uniformiteit van de dijk (vooral voortkomend uit beheerwensen) kan bijvoorbeeld ten koste gaan van het unieke historische smalle karakter. Dit voor landschap nadelige effect is op dit moment nog niet beoordeeld.

In aansluiting op paragraaf 2.2. van dit advies beveelt de Commissie aan om in het MER deel 2 een variant te onderzoeken waarin het karakter van de smalle steile dijk en de historische slotenpatronen zoveel mogelijk behouden blijven.

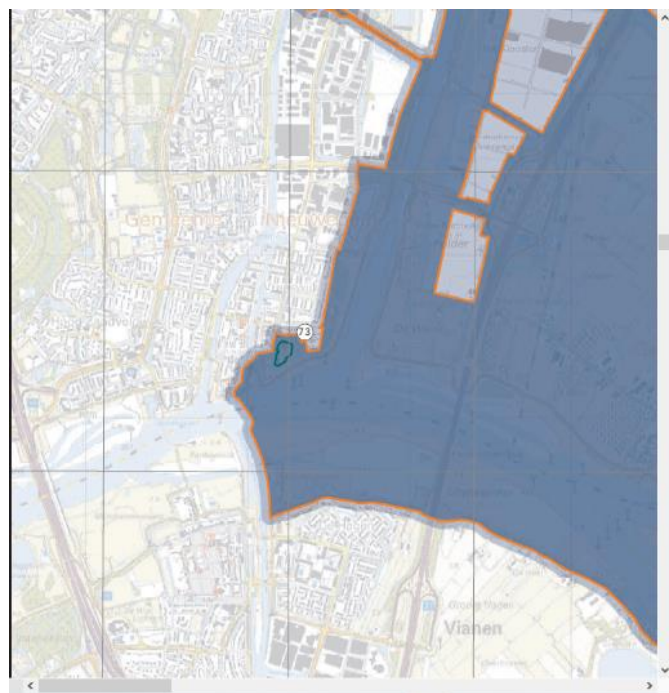
Hollandse waterlinie: Werelderfgoed

Vreeswijk en directe omgeving vallen binnen de begrenzing van de in 2021 als Werelderfgoed aangewezen Hollandse Waterlinie (zie figuur 2).¹²

De Commissie beveelt daarom aan om in de planuitwerkingsfase tijdig in overleg te treden met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en geeft in overweging een Heritage Impact Assessment (HIA) op te stellen.¹³ Het is in dit kader van belang ook aandacht te besteden aan mogelijke effecten van trillingen door het aanbrengen van technische voorzieningen (schermen), inclusief monitoring daarvan.

Archeologie

Jaarsveld en Vreeswijk zijn historische kernen met veel boven- en ondergronds erfgoed. Ook de Lekdijk zelf is van

Figuur 2: uitsnede begrenzing Werelderfgoed Nieuwe Hollandse Waterlinie (bron: <https://whc.unesco.org/>).

¹² <https://whc.unesco.org/en/list/759/documents/>; zie kaartbeeld 9.

¹³ <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/werelderfgoed/heritage-impact-assessment>.

archeologische en cultuurhistorische waarde. Voor de afweging tussen de beide alternatieven biedt het MER deel 1 op hoofdlijnen voldoende informatie over de effecten op archeologische (verwachtings)waarden. Hieruit blijkt dat beide alternatieven – en dus ook het VKA – leiden tot negatieve effecten.

Het archeologisch bureauonderzoek is uitgevoerd zonder dat op het moment van schrijven duidelijk was welke ingrepen zullen plaatsvinden. Er bestaat dus nog geen inzicht in de ingreep–effect relatie. Het rapport adviseert om zodra dit wel bekend is een aanvullend bureauonderzoek te laten uitvoeren en daar vervolgmaatregelen op te baseren. Meer in het algemeen benadrukt het rapport geen graafwerkzaamheden uit te voeren bij Rijksmonumenten en andere belangrijke erfgoedlocaties.

Voor het MER deel 2 (in de planuitwerkingsfase) zal daarom nader onderzoek moeten plaatsvinden om de effecten nauwkeuriger vast te stellen en te bepalen welke mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn om effecten (zoveel mogelijk) te voorkomen (maatwerklocaties).

2.3.4 Duurzaamheid

Duurzaamheid is een belangrijk uitgangspunt voor het programma Sterke Lekdijk en komt op verschillende manieren terug in het MER en de Nota VKA. Zo is de ‘circulaire peiler’ gebruikt in het ontwerpproces en wordt gestreefd naar innovatieve oplossingen. Voor de vergelijking van de alternatieven op het aspect duurzaamheid is alleen gekeken naar materiaalgebruik, op basis van de ‘Milieu Kosten Indicator’. Hieruit blijkt dat alternatief 1 zeer negatief scoort en alternatief 2 zeer positief. Deze scores zijn niet – zoals alle andere scores – gebaseerd op een vergelijking met de referentiesituatie, maar op een onderlinge vergelijking. Hoewel dit in paragraaf 2.4 van het MER is toegelicht, kan de afwijkende manier van beoordelen – in dezelfde tabel als de andere beoordelingscriteria – tot misverstanden leiden. In alle gevallen zal immers sprake zijn van materiaal- en energiegebruik, waardoor er ten opzichte van ‘niets doen’ in bepaalde mate negatieve effecten zullen optreden.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

drs. Diederik Bel

Irma Dekker MSc

drs. Pieter Jongejans (secretaris)

prof. dr. ir. Matthijs Kok

dr. Heleen van Londen

ir. Kees Slingerland (voorzitter)

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Goedkeuring van het projectplan Waterwet of projectbesluit (na inwerkingtreding van de Omgevingswet).

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D3.02, "wijziging van een primaire waterkering". Daarom wordt een project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Gedeputeerde Staten van Utrecht.

Initiatiefnemer besluit

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3333](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

